

N:o 16.

Ank. till Riksd. Kansli den 16 Febr. 1882, kl. 2 e. m.

Utlåtande, angående Kongl. Maj:ts nådiga förslag om anvisande af medel för bekostande af två geologers resa till Spetsbergen.

(2:a U. A.)

På sätt ett den till innevarande Riksdag aflättna nådiga propositionen, angående statsverkets tillstånd och behof, bilagdt utdrag af protokollet öfver ecklesiastikärenden för den 9 sistlidne Januari (sid. 41) gifver vid handen, hade i en till Vetenskapsakademien ingifven och af bemälda akademi till Kongl. Maj:t öfverlemnad skrift Chefen för Sveriges geologiska undersökning, e. o. Professoren O. M. Torell hemställt, att akademien måtte förnya sitt uti underdånig skrifvelse den 8 December 1880 lemnade förord för hans då framställda anhållan, att tillfälle måtte beredas för två geologer att medfölja den sjöexpedition, som skulle komma att till Spetsbergen afgå i och för inrättandet derstädes af en svensk fysikalisk observationsstation, och att ett anslag af 5,500 kronor af allmänna medel måtte beredas till bestridande af de kostnader, som dessa geologers forskningsresa beräknades skola medföra. Med anledning häraf hade Vetenskapsakademien i underdånig skrifvelse den 14 nästlidne December dels anmält, att förberedelserna för Spetsbergsstationens inrättande framskridit så långt, att, så framt akademiens underdåniga hemställan om stationspersonalens och dess effekters transport till Spetsbergen och tillbaka genom Kongl. Maj:ts flottas försorg och på dess bekostnad blefve i nåder bifallen, och så vidt eljest icke några oförutsedda hinder mel-lankomme, expeditionen för upptransporteringen till Spetsbergen borde kunna afgå i början af Juli innevarande år, och dels förordat Professoren Torells nu förnyade anhållan om anslag af allmänna medel för ifrågavarande ändamål.

Bih. till Riksd. Prot. 1882. 4 Saml. 1 Afd. 12 Häft.

I sin förenämnda skrifvelse den 8 December 1880 hade Vetenskapsakademien till stöd för sitt tillstyrkande åberopat ett särskildt inhemtadt yttrande af tvenne sakkunnige ledamöter af akademien, Professoren Friherre A. E. Norden-skiöld och Geologen A. E. Törnebohm, hvilka med stöd af en utaf Professoren Torell dem meddelad promemoria tillstyrkt utverkande för ifrågavarande ändamål af statsanslag till det enligt uppgjordt och företedt kostnadsförslag angifna beloppet.

På grund af hvad sålunda förekommit och enär de för ändamålet erforderliga medlen, hvilka behöfde disponeras redan under innevarande år, borde — derest de blefve af Riksdagen anvisade för år 1883 — kunna af för handen varande tillgångar förskjutas, har Kongl. Maj:t uti den nådiga statsverkspropositionen under åttonde hufvudtiteln och punkten 46 föreslagit Riksdagen att på extra stat för år 1883 bevilja ett belopp af 5,500 kronor, att ställas till Vetenskapsakademiens förfogande för bekostande af två geologers resa till Spetsbergen för att der anställa undersökningar enligt af akademien meddelad plan; dervid tillika borde föreskrifvas, att de vetenskapliga samlingar, som af bemälda geologer kunde varda hemförda, skulle tillhöra staten samt enligt Kongl. Maj:ts bestämmande, på förslag af Vetenskapsakademien, mellan vederbörande institutioner fördelas.

Efter det statsverkspropositionen blifvit till förberedande behandling af Stats-Utskottet remitterad, har uti skrifvelse till Utskottets ordförande den 4 innevarande Februari Professoren Torell anført, att det vore af största vikt att Vetenskapsakademien, till hvars förfogande de äskade medlen, derest de blefve beviljade, skulle öfverlemnas, sattes i stånd att oförtöfvadt träffa aftal med lämpliga geologer, på det att nödiga förberedelser måtte kunna vidtagas. Då sådant emellertid blott med största svårighet kunde ske, derest propositionen blefve i vanlig ordningsföljd af Riksdagen behandlad samt det vackra företagets framgång till ej ringa del vore beroende af den skyndsamhet, hvarmed anslagsfrågan blefve afgjord; har Professoren Torell hemställt, huruvida ej förevarande ärende kunde upptagas till pröfning förr än under vanliga förhållanden skulle ske och så snart sig göra låte.

Med anledning häraf har Utskottet ansett sig böra redan nu afgifva yttrande beträffande Kongl. Maj:ts omförmälda nådiga framställning, hvilken enligt Utskottets åsigt är förtjent af att vinna Riksdagens bifall, helst det icke lärers böra ifrågasättas, att staten icke skulle begagna det tillfälle till geologiska undersökningars anställande å Spetsbergen, som nu beredes genom ifrågavarande vetenskapliga expedition, hvars tillkomst, enligt hvad Utskottet inhemtat, blifvit betryggad hufvudsakligen genom en enskild persons dertill lemnade frikostiga gåfva af 60,000 kronor.

För att emellertid bereda Riksdagen fullständig kännedom ej mindre om

ändamålet med ofta nämnda geologiska undersökningar än äfven om de särskilda kostnadernas belopp har Utskottet velat här meddela innehållet af ofvan berörda, af Professoren Torell afgifna promemoria och kostnadsförslag; varande dessa handlingar af följande lydelse:

1:o.

P. M.

“Knappast något land torde finnas, som inom motsvarande ytvidd har att uppvisa så många geologiska formationer som Spetsbergen. Detta sällsynt rika arbetsfält för forskaren i vår jords utvecklingshistoria får dessutom ett ökad intresse genom det ypperliga tillfälle till studier af lagringsförhållandena, hvilket praktfulla och upplysande profiler snart sagdt öfver allt erbjuda.

Detsamma har emellertid ingalunda blifvit försummadt, ty redan vid den första vetenskapliga expedition, som för öfver 40 år sedan från Sverige afgick till ifrågavarande ögrupp, och under samtliga senare företagna har liflig uppmärksamhet egnats åt dessa förhållanden, hvilka efter hand blifvit så utredda, att akademiens ledamot, Friherre A. E. Nordenskiöld kunnat år 1866 lemna ett “utkast till Spetsbergens geologi” med tillhörande karta. Bland de vunna resultaten hafva åtskilliga djupt ingripit i den moderna geologiens utveckling. Särskildt må i sådant hänseende framhållas arbetena öfver den utdöda växtverlden på dessa höga breddgrader och den ansenligt vidgade inblick, som härigenom erhållits i jordklotets fysiska förändringar. Vidare har studiet af Spetsbergens talrika jöklar och dermed sammanhängande fenomen utöfvat ett afgörande inflytande på tydningen af de lösa aflagringarne inom Skandinavien och en stor del af norra Europa. Men så viktiga de derstädes gjorda rönen än äro, och så oförtrutet naturforskarnes vid berörda expeditioner än egnat sig åt dem förelagda uppgifter, så kan dock endast en vacker början till Spetsbergens geologiska undersökning sägas vara åvägabragt.

Urformationen, hvilken såsom bekant bildar allra största delen af vårt lands fasta berggrund, uppträder äfven på Spetsbergen, och (vid Wijda-bay samt emellan denna och Isfjorden) under den sannolikt siluriska s. k. Heklahook-formationen förekomma mäktiga aflagringar af kristalliniska skiffrar, såvidt hittills är känt, utan försteningar. En motsvarighet till de senare har man måhända inom den centrala delen af skandinaviska halfön, hvarest liknande bildningar af ännu outredd ålder hafva vidsträckt utbredning. En länge förgäfvets eftersträfvad riktig uppfattning af dessas geologiska plats skulle måhända väsentligen underlättas genom ett närmare studium af ofvan åsyftade bergarter i höga norden och deras förhållande till formationer, hvilkas ålder redan är afgjord.

Under fortgången af de geologiska undersökningarne i vårt land yppa sig esomoftast stora svårigheter att tolka företeelser inom de här allestädes utbredda

aflagringarne från istiden. Endast genom noggranna och omfattande forskningar vid nutida jöklar blir detta möjligt, och bättre tillfälle här till torde knappast finnas än på Spetsbergen.

Såsom nyss påpekats, har ingen af de från Sverige hittills företagna ark-tiska expeditioner underlåtit att hemföra mer eller mindre betydande geologiska skördar, och i betraktande här af skulle det i sanning vara desto mer beklagligt, om den nu ifrågasatta, med rika hjälpmedel utrustade blefve så ensidig, att den geologiska vetenskapen helt och hållet åsidosattes. Det vore derför från många synpunkter högeligen önskvärdt, om medel kunde beredas för två geologers anslutning till expeditionen, hvilken torde så tidigt afgå till bestämmelse-orten, att någon inknappning i den för fältarbeten användbara tiden ej derigenom föranledes. Såsom af bilagda kostnadsförslag synes, har jag tänkt mig, att geologerne, hvilkas uppgift i första rummet vore att studera de formationer, som kunna belysa Skandinavians geologi, skulle hafva till sitt förfogande en båt med tält och öfrig erforderlig utrustning samt fyra vid ishafsfärder vane sjömän, äfvensom att uppresan sker tillsammans med den meteorologiska expeditionen, hvaremot för återresan samma års höst aftal träffas med någon norsk fångstman, som för tillfället uppehåller sig vid Spetsbergen. Stockholm den 30 November 1880.“

2:o.

“*Kostnadsförslag* för en geologisk expedition till Spetsbergen, bestående af 2 geologer och 4 fångstmän med båt, tält, proviant m. m.

Förslaget förutsätter, att expeditionen kostnadsfritt till Spetsbergen får medfölja det fartyg, som skulle öfverföra den meteorologiska stationens personal. Återresan sker, efter derom på förhand skedd aftal, med fångstfartyg till Hamnerfest eller Tromsö.

Vistelsen på Spetsbergen samt färden från och till Norge torde högst kunna beräknas till 4 månader. Fångstmännen betinga likvisst hyra för 6 månader.

Hyra för 4 man under 6 månader à 75 kronor pr månad kronor 1,800: —

Proviand för geologerne à 3 kronor pr dag och för manskapet

à 2: 50 pr dag under 4 månader tillsammans ” 1,920: —

Båt och utrustning*) ” 1,200: —

Fångstmännens resa från Spetsbergen till Norge samt geologernes

till Sverige ” 580: —

Summa kronor 5,500: —.“

*) Härvid förutsattes, att större delen af nödig utrustning erhöles till låns från Sveriges Geologiska undersökning och andra statsinstitutioner.

På grund af hvad sålunda förekommit och anförts, hemställer Utskottet, i enlighet med hvad Kongl. Maj:t föreslagit,

att Riksdagen må på extra stat för år 1883 bevilja ett belopp af 5,500 kronor, att ställas till Vetenskapsakademiens förfogande för befrämjande af två geologers resa till Spetsbergen, för att der anställa undersökningar enligt af Akademien meddelad plan, under vilkor att de vetenskapliga samlingar, som af bemälda geologer kunna varda hemförda, skola tillhöra staten och emellan vederbörande institutioner fördelas.

Stockholm den 16 Februari 1882.

På Stats-Utskottets vägnar:

Emil Key.
